

כסלו התשע"ז

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

המפגש של יעקב עם המלאך

לפרשת וישלח (על פי שיעור של הרב אלחנן סמט)

במחנה. כג ויקם בלילה הוא, ויקח את-שתי נשיו ואת-שתי שפחתיו, ואת-אחד עשר, ולדיו; ויעבר, את מעבר יבק. כד ויקחם--ויעברם, את-הנחל; ויעבר, את-אשר-לו

כה ויותר יעקב, לבדו; ויאבק איש עמו, עד עלות השחר. כו וירא, כי לא יכל לו, ויגע, בכף-ירכו; ותקע כף-ירך יעקב, בהאבקו עמו. כז ויאמר שלחני, כי עליה השחר; ויאמר לא אשלחך, כי אם-ברכתני. כח ויאמר אליו, מה-שמך; ויאמר, יעקב. כט ויאמר, לא יעקב יאמר עוד שמך--כי, אם-ישראל: כי-שרית עם-אלקים ועם-אנשים, ותוכל. ל וישאל יעקב, ויאמר הגידה-נא שמך, ויאמר, למה זה תשאל לשמי; ויברך אתו, שם. לא ויקרא יעקב שם המקום, פניא-ל: כי-ראיתי אלקים פנים אל-פנים, ותנצל נפשי. לב ויזרח-לו השמש, כאשר עבר את-פנוא-ל; והוא צלע, על-ירכו. לג על-כן לא-יאכלו בני-ישראל את-גיד הנשה, אשר על-כף הירך, עד, היום הזה: כי נגע בכף-ירך יעקב, בגיד הנשה.

א וישא יעקב עיניו, וירא והנה עשו בא, ועמו, ארבע מאות איש; ויחץ את-הילדים, על-לאה ועל-רחל, ועל, שתי השפחות. ב וישם את-השפחות ואת-ילדיהן, ראשונה; ואת-לאה וילדיה אחרנים, ואת-רחל ואת-יוסף אחרנים. ג והוא, עבר לפניהם; וישתחו ארצה שבע פעמים, עד-גשתו עד-אחיו. ד וירץ עשו לקראתו ויחבקוהו, ויפל על-צוארו וישקהו; ויבכו. ה וישא את-עיניו, וירא את-הנשים ואת-הילדים, ויאמר, מי-אלה לך; ויאמר--הילדים, אשר-חנן אלקים את-עבדך. וותגשן השפחות הנה וילדיהן, ותשתחוין. ז ותגש גם-לאה וילדיה, וישתחו; ואחר, נגש יוסף ורחל--וישתחו. ח ויאמר, מי לך כל-המחנה הזה אשר פגשתי; ויאמר, למצא-חן בעיני אדני. ט ויאמר עשו, יש-לי רב; אחי, יהי לך אשר-לך. י ויאמר יעקב, אל-נא אם-נא מצאתי חן בעיניך, ולקחת מנחתי, מידי: כי על-כן ראיתי פניך, כראת פני

1. בראשית ל"ב ד-ל"ג י"ז:

ד וישלח יעקב מלאכים לפניו, אל-עשו אחיו, ארצה שעיר, שדה אדום. ה ויצו אתם, לאמר, כה תאמרו, לאדני לעשו: כה אמר, עבדך יעקב, עם-לבן גרתי, ואחר עד-עתה. וויהי-לי שור וחמור, צאן ועבד ושפחה; ואשלחה להגיד לאדני, למצא-חן בעיניך. ז וישבו, המלאכים, אל-יעקב, לאמר: באנו אל-אחידך, אל-עשו, וגם הלך לקראתך, וארבע-מאות איש עמו. ח וירא יעקב מאד, ויצר לו; ויחץ את-העם אשר-אתו, ואת-הצאן ואת-הבקר והגמלים--לשני מחנות. ט ויאמר, אם-יבוא עשו אל-המחנה האחת והפכו והיה המחנה הנשאר, לפליטה. י ויאמר, יעקב, אלקי אבי אברהם, ואלקי אבי יצחק: ה' האמר אלי, שוב לארצה ולמולדתך--ואיטיבה עמך. יא קטנתי מכל החסדים, ומכל-האמת, אשר עשית, את-עבדך: כי במקלי, עברתי את-הירדן הזה, ועתה הייתי, לשני מחנות. יב הצילני נא מיד אחי, מיד עשו: כי-ירא אנכי, אתו--פן-יבוא והפני, אם על-פנים. יג ואתה אמרת, היטב איטיב עמך; ושמתי את-זרעך כחול הים, אשר לא-יספר מרב. יד וילן שם, בלילה ההוא; ויקח מן-הבא בידו, מנחה לעשו אחיו. טו עזים מאתים, ותנשים עשרים, רחלים מאתים, ואילים עשרים. טז גמלים מיניקות ובניהם, שלשים; פרות ארבעים, ופרים עשרה, אתנת עשרים, ועזים עשרה. יז ויתן, ביד-עבדיו, עדר עדר, ויאמר אל-עבדיו, עברו לפני, ורוח תשימו, בין עדר ובין עדר. יח ויצו את-הראשון, לאמר: כי יפגשך עשו אחי, ושאלך לאמר, למי-אתה ואנה תלך, ולמי אלה לפניך. יט ואמרת, לעבדך לעקב מנחה הוא שלוחה, לאדני לעשו; והנה גם-הוא, אחרינו. כ ויצו גם את-השני, גם את-השלישי, גם את-כל-ההלכים, אחרי העדרים לאמר: כדבר הזה תדברו אל-עשו, במצאכם אתו. כא ואמרתם גם הנה עבדך יעקב, אחרינו: כי-אמר אכפרה פניו, במנחה ההלכת לפני, ואחרי-כן אראה פניו, אולי ישא פני. כב ותעבר המנחה, על-פניו; והוא לן בלילה-ההוא,

11. רש"י לפסוק ל"ג י:
 כדאי והגון לך שתקבל מנחתי על אשר ראיתי פניך, והן חשובין לי כראיית פני המלאך, שראיתי שר שלך... ולמה הזכיר לו ראיית המלאך? כדי שיתירא הימנו ויאמר: ראה מלאכי וניצול - איני יכול לו מעתה.
12. רמב"ן לפסוק ל"ב, ב ד"ה ויפגעו בו:
 הייתה המראה הזאת ליעקב כאשר בא בגבול אויביו להודיעו כי רבים אשר אתו מאשר אתם'] - על פי מלכ"ב ו', טז, עיין שם]... ונקרא שם המקום מחנים... מחנה ומחנה העליונים, לומר כי מחנהו בארץ כמחנה המלאכים - כולם מחנות א-להים ...
13. פסיקתא דרב כהנא (כ"ג):
 " ויחלוס... והנה מלאכי א-להים עולים ויורדים בו" - אלו שרי אומות העולם... מלמד שהראה לו הקב"ה ליעקב אבינו שרו של בבל עולה ויורד, ושל מדי עולה ויורד, ושל יוון עולה ויורד, ושל אדום עולה ויורד. אמר לו הקב"ה ליעקב: יעקב, למה אין אתה עולה? באות שעה נתיירא יעקב אבינו ואמר: כשם שיש לאלו ירידה, כך אני יש לי ירידה? אמר לו הקב"ה: אם אתה עולה, אין לך ירידה. לא האמין ולא עלה... אמר לו הקב"ה: אילו האמנת ועלית, לא הייתה לך ירידה, אלא הואיל ולא האמנת, הרי בניך משתעבדין בהללו ארבע מלכויות בעולם הזה ...

אלקים-- ותראני. יא קח-נא את-ברכתי אשר הבאת לך, כי-חנני אלקים וכי יש-לי-כל; ויפצר-בו, ויקח. יב ויאמר, נסעה ונלכה; ואלכה, לנגדך. יג ויאמר אליו, אדני ידע פי-הילדים רפים, והצאן והפקר, עלות עלי; ודפקום יום אחד, ומתו כל-הצאן. יד ועבר-נא אדני, לפני עבדו; ואני אתנהלה לאטי, לרגל המלאכה אשר-לפני ולרגל הילדים, עד אשר-אבא אל-אדני, שעירה. טו ויאמר עשו--אציגה-נא עמך, מן-העם אשר אתי; ויאמר למה זה, אמצא-חן בעיני אדני. טז וישב ביום ההוא עשו לדרך,ו, שעירה. יז ויעקב נסע סכתה, ויבן לו בית; ולמקנהו עשה סכת, על-כן קרא שם-המקום סכות.

2. בראשית רבה כאן (ע"ח, ט):
 לא בא לנשקו אלא לנשכו, ונעשה צווארו של אבינו יעקב של שיש, וקהו שיניו של אותו רשע. ומה תלמוד לומר 'ויבכו'? אלא זה בוכה על צווארו, וזה בוכה על שיניו.
3. רש"י לפסוק כה:
 ויאבק איש - פירשו רז"ל שהוא שרו של עשו
4. ר' חמא בר חנינא בבראשית רבה ע"ז, ג:
 שרו של עשו היה, הוא דהוה אמר לה (ל"ג, י) "כי על כן ראיתי פניך כראת פני א-להים ותראני".
5. ירושלמי ברכות פ"א ה"א:
 ר' חייא רבה ור' שמעון בן חלפתא היו מהלכין בבקעת ארבל בשחר וראו איילת השחר שבקע אורה. אמר ר' חייא רבה לר' שמעון בן חלפתא: בירבי, כך היא גאולתן של ישראל: בתחילה קמעא קמעא, כל מה שהיא הולכת, היא רבה והולכת.
6. רש"י לפסוק כ"ז:
 הודה לי על הברכות שבירכני אבי, שעשו]- אתה, המלאך[מערער עליהן.
7. בראשית כ"ז, לו:
 "הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים... והנה עתה לקח ברכתי"
8. רש"י לפסוק כ"ט:
 לא יאמר עוד שהברכות באו לך בעקבה וברמייה, כי אם בשררה ובגילוי פנים.
9. בראשית רבה (ע"ח, ג):
 נתגוששת עם העליונים ויכולת להם, ועם התחתונים ויכולת להם. עם העליונים - זה המלאך. ר' חמא בר' חנינא אמר: שרו של עשו היה... עם התחתונים ויכולת להם - זה עשו ואלופיו.
10. רש"י לפסוק כה ד"ה ויאבק איש עמו:
 לי נראה שהוא לשון ויתקשר... שכן דרך שנים שמתעצמים להפיל איש את רעהו שחובקו ואובקו בזרועותיו.